כפר עולמי · יחידה 4: אוכלוסייה במרחב משתנה · חוברת קטנה

השלכות ההגירה והגירה פנימית

מהדורה למורה · תשובות לשלוש הרמות: בסיסי · ז׳ רגיל · מתקדם

התשובות מופיעות ראשונות. אחריהן: מהלך שיעור מוצע, הצעות לבידול, משחקים לשיעור ופרטים לוודא.

תשובות – רמה בסיסית

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. העברת כספים	ג
2. בריחת מוחות	ד
3. שילוב מהגרים	א
4. כלכלת בזאר	ה
5. עיור	ב

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. פחונים בשולי עיר גדולה שגדלה מהר.	שכונת עוני
2. גוש דן סביב תל אביב.	מטרופולין
3. משפחה שעוברת ליישוב ליד העיר ונוסעת לעבודה.	פירבור

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. לאן עוברים רוב המהגרים בעולם?	ב. ממדינות עניות לעשירות	רובם מחפשים עבודה וחיים טובים במדינות עשירות.
2. מה שולחים מהגרים רבים למשפחה בבית?	א. כסף	הכסף עוזר למשפחה שנשארה.
3. מה זה עיור?	ג. מעבר מהכפר לעיר	בעיור אנשים עוברים לגור בעיר.
4. מה עוזר למהגרים להרגיש בבית במקום החדש?	ד. ללמוד את השפה	שפה עוזרת להכיר חברים ולמצוא עבודה.
5. מה קורה כשרופאים עוזבים כפר?	ב. חסרים בו רופאים	כשהמומחים עוזבים נוצר מחסור.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. מהגרים מביאים איתם אוכל ומנהגים למקום החדש.	נכון	נכון, וכך המקום נעשה מגוון יותר.
2. עיור הוא מעבר מהעיר לכפר.	לא נכון	עיור הוא מעבר מהכפר לעיר.
3. במדינות עשירות יש משפחות שעוברות לשכונות שקטות ליד העיר.	נכון	נכון, הן רוצות בית גדול ושקט.
4. כשמהגרים עוזבים, המשפחה בבית אף פעם לא מקבלת עזרה.	לא נכון	מהגרים רבים שולחים כסף ועוזרים למשפחה.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. איך הייתם עוזרים לתלמיד חדש שהגיע ממדינה אחרת?	הייתי מזמינה אותו לשחק בהפסקה, מלמדת אותו מילים בעברית ומראה לו את בית הספר.
2. למה לדעתכם אנשים עוברים מהכפר לעיר?	הם עוברים כי בעיר יש יותר עבודה, בתי ספר ובתי חולים.

כרטיס יציאה: מהי העברת כספים? · מה זה עיור? · כתבו דבר אחד שמהגרים מביאים למקום החדש. — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמת ז׳ רגילה

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. העברת כספים	ג
2. בריחת מוחות	ו
3. שילוב מהגרים	א
4. כלכלת בזאר	ב
5. עיור	ד
6. פירבור	ה

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. פחונים בשולי עיר גדולה שגדלה מהר.	שכונת עוני
2. גוש דן סביב תל אביב.	מטרופולין
3. משפחה שעוברת ליישוב ליד העיר ונוסעת לעבודה.	פירבור
4. כפריים שעוברים לעיר בחיפוש אחר עבודה.	עיור

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מהי בריחת מוחות?	א. הגירה של אנשים משכילים ומוכשרים מאזור המוצא	כשמומחים עוזבים נוצר מחסור במקום שעזבו.
2. איזו השלכה חיובית יש להגירה על אזור המוצא?	ג. העברת כספים למשפחות	הכסף שנשלח הביתה משפר את רמת החיים.
3. מהי כלכלת בזאר?	ב. עבודה לא רשמית בלי חוזה ובלי זכויות	עובדים בה בלי ביטחון ובלי הגנה.
4. מה ההבדל בין עיור לפירבור?	ד. עיור – מהכפר לעיר; פירבור – מהעיר לשוליה	הכיוונים הפוכים: אל העיר מול אל שוליה.
5. מדוע מדינות עשירות בנפט קולטות עובדים רבים מחו״ל?	א. כי יש בהן עושר רב ומעט תושבים	הן צריכות ידיים עובדות שאין בהן מספיק.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. כשצעירים עוזבים, האוכלוסייה הנתמכת באזור המוצא גדלה.	נכון	נכון, נשארים יותר ילדים וקשישים.
2. מהגרים תמיד עובדים בשכר גבוה במיוחד באזור היעד.	לא נכון	לעיתים קרובות הם עובדים בשכר נמוך.
3. לימוד שפה והכשרה מקצועית הם דרכים לשילוב מהגרים.	נכון	נכון, הם עוזרים למצוא עבודה ולהרגיש חלק מהחברה.
4. פירבור נפוץ בעיקר במדינות פחות מפותחות.	לא נכון	פירבור נפוץ בעיקר במדינות מפותחות.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. הכינו טבלה: השלכה חיובית ושלילית אחת של ההגירה על אזור המוצא, ואחת על אזור היעד.	מוצא – חיובי: העברת כספים; שלילי: בריחת מוחות. יעד – חיובי: עובדים שממלאים מקומות עבודה ומגוון תרבותי; שלילי: צפיפות ומתחים.
2. הסבירו מדוע משפחות במדינות מפותחות עוברות לפרברים, ומה המחיר של המעבר.	הן עוברות כי רוצות בית גדול, שקט ושטח ירוק במחיר נמוך יותר. המחיר הוא נסיעה ארוכה לעבודה, פקקים וזיהום.
3. הציעו שתי דרכים שבהן בית ספר יכול לעזור לתלמידים עולים להשתלב.	שיעורי עברית בקבוצות קטנות, ו״חבר מלווה״ מהכיתה שמסביר ומזמין להפסקות ולחוגים.

כרטיס יציאה: כתבו השלכה אחת של בריחת מוחות. · מה ההבדל בין עיור לפירבור? · מהו מטרופולין? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמה מתקדמת

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. העברת כספים	ה
2. בריחת מוחות	ד
3. שילוב מהגרים	ח
4. כלכלת בזאר	ו
5. עיור	ז
6. פירבור	ג
7. מטרופולין	א
8. שכונת עוני	ב

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. פחונים בשולי עיר גדולה שגדלה מהר.	שכונת עוני
2. גוש דן סביב תל אביב.	מטרופולין
3. משפחה שעוברת ליישוב ליד העיר ונוסעת לעבודה.	פירבור
4. כפריים שעוברים לעיר בחיפוש אחר עבודה.	עיור

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. כיצד משנה יציאת הצעירים את פירמידת הגילים באזור המוצא?	ב. האוכלוסייה הנתמכת גדלה כי נשארים ילדים וקשישים	היעדר הבוגרים מגדיל את חלקם של הנתמכים.
2. מדוע בריחת מוחות פוגעת במיוחד בפיתוח?	א. כי היא פוגעת בתחומים קריטיים כמו בריאות, הנדסה וחינוך	דווקא האנשים שמובילים פיתוח הם שעוזבים.
3. מדוע צומחות שכונות עוני בשולי ערים במדינות מתפתחות?	ג. כי הערים גדלות מהר מהיכולת לספק דיור ותשתיות	קצב העיור עולה על קצב בניית התשתיות.
4. מהי יוממות?	ד. נסיעה יומית בין מקום המגורים למקום העבודה	תושבי הפרברים נוסעים כל יום לעבודה בעיר.
5. איזה צעד הוא חלק ממדיניות שילוב לפי הקטע?	א. הכרה בתעודות מקצועיות של מהגרים	הכרה בתעודות מאפשרת למהגרים לעבוד במקצועם.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. לפי הקטע, העברות כספים הן חלק משמעותי מהכלכלה בחלק ממדינות המוצא.	נכון	נכון, הן מקור הכנסה חיוני.
2. עיור ופירבור הם אותו תהליך בשני שמות.	לא נכון	עיור הוא מעבר אל העיר; פירבור הוא מעבר ממרכז העיר אל שוליה.
3. שאלת שילוב המהגרים נבחנת רק מנקודת המבט של המדינה.	לא נכון	היא נבחנת מנקודת המבט של המהגרים, של הוותיקים ושל המדינה.
4. מטרופולין כוללת עיר מרכזית, פרברים ויישובים קשורים.	נכון	נכון, תושביה נעים ביניהם מדי יום.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. נתחו את המשפט: ״אותה הגירה יכולה להיות ברכה ובעיה בעת ובעונה אחת.״ הדגימו מאזור המוצא ומאזור היעד.	מוצא: ברכה – העברות כספים ופחות אבטלה; בעיה – בריחת מוחות וכפרים מזדקנים. יעד: ברכה – עובדים וצמיחה ומגוון; בעיה – צפיפות, פערים ועבודה לא רשמית. ההשפעה תלויה במדיניות ובהיקף.
2. מדינה שוקלת אם להשקיע בשילוב מהגרים או להגביל את מספרם. כתבו נייר עמדה קצר מכמה נקודות מבט והכריעו.	מהגרים: שילוב נותן הזדמנות, כבוד ועבודה במקצוע. ותיקים: חשש לעומס, אך גם תועלת מעובדים ומשירותים. מדינה: שילוב מגדיל מסים וצמיחה. המלצתי: השקעה בשילוב – שפה, הכשרה והכרה בתעודות – עם תכנון של דיור ושירותים.
3. השוו בין עיור במדינה מתפתחת לפירבור במדינה מפותחת: כיוון התנועה, הסיבות וההשלכות על המרחב.	עיור: מהכפר לעיר; סיבות – עבודה ושירותים; השלכות – ערים צפופות ושכונות עוני. פירבור: מהעיר לשוליה; סיבות – בית גדול ושקט; השלכות – התפשטות עירונית, יוממות ופקקים.
אתגר: חקרו את המטרופולין הקרוב אליכם: מפו את העיר המרכזית ושלושה פרברים או יישובים קשורים, בדקו כמה זמן נמשכת נסיעה בבוקר מכל אחד מהם לעיר, והציעו פתרון תחבורתי אחד שיקל על היוממים.	דוגמה: עיר מרכזית ושלושה יישובים במרחק 20–40 דקות בבוקר. פתרון: נתיב תחבורה ציבורית ייעודי וקו רכבת קלה שמחבר את הפרברים לאזור התעסוקה, יחד עם חניונים ליד התחנות.

כרטיס יציאה: כתבו השלכה חיובית ושלילית אחת על אזור המוצא. · הסבירו במשפט מהו פירבור. · מה הקשר בין עיור לשכונות עוני? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

מהלך שיעור מוצע (45 דקות)

פתיחה (5 דק׳): משחק "איש תלוי" על אחד המושגים באתר, על הלוח הכיתתי.

מושגים וקריאה (15 דק׳): כל תלמיד/ה בחוברת ברמה המתאימה; קוראים בזוגות ומסמנים את המושגים בקטע.

חלקים א׳–ב׳ (12 דק׳): עבודה עצמית, בדיקה בזוגות בעזרת המושגים.

חלק ג׳ או "חידון מהיר" (10 דק׳): שיחה על שאלה פתוחה אחת, או חידון כיתתי בקבוצות על הלוח.

סיום (3 דק׳): כרטיס יציאה ✂.

בידול בכיתה

- בסיסי: משפטים קצרים, מחסן מילים, משפטי פתיחה. אפשר לקרוא בקול ולעבוד בזוג.
- ז׳ רגיל: אותם מושגים, קטע ארוך יותר ושלוש שאלות חשיבה.
- מתקדם: קטע עשיר, השלמה בלי מחסן מילים, אתגר חוקרים.
- כל הרמות עובדות על אותם מושגים – כך אפשר לקיים דיון כיתתי משותף.

משחקים לשיעור באתר

חידון מהיר (גם במצב לוח כיתתי), איש תלוי, טריוויה ב־3 רמות, התאמת מושגים, זיכרון ומרוץ נכון/לא נכון: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

לוודא לפני השיעור

- יותר ממחצית תושבי העולם גרים בערים (2018); כיום כ-57%
- בשנת 1950כשליש מאוכלוסיית העולם גר בערים
- כשני שלישים מאוכלוסיית העולם צפויים לגור בערים עד 2050(תחזית)
- טוקיו היא המטרופולין הגדול בעולם לפי רוב ההערכות
- מאז קום המדינה הגיעו לישראל יותר משלושה מיליון עולים
- בקטר כ- 9מכל 10תושבים אינם אזרחים
- יש בעולם יותר מ- 30ערי ענק (מעל 10מיליון)
- בגוש דן כ- 4מיליון תושבים
- יש מדינות שיותר רופאים שלהן עובדים בחו״ל מאשר בבית

יצרה: רוית ראש בן ישי